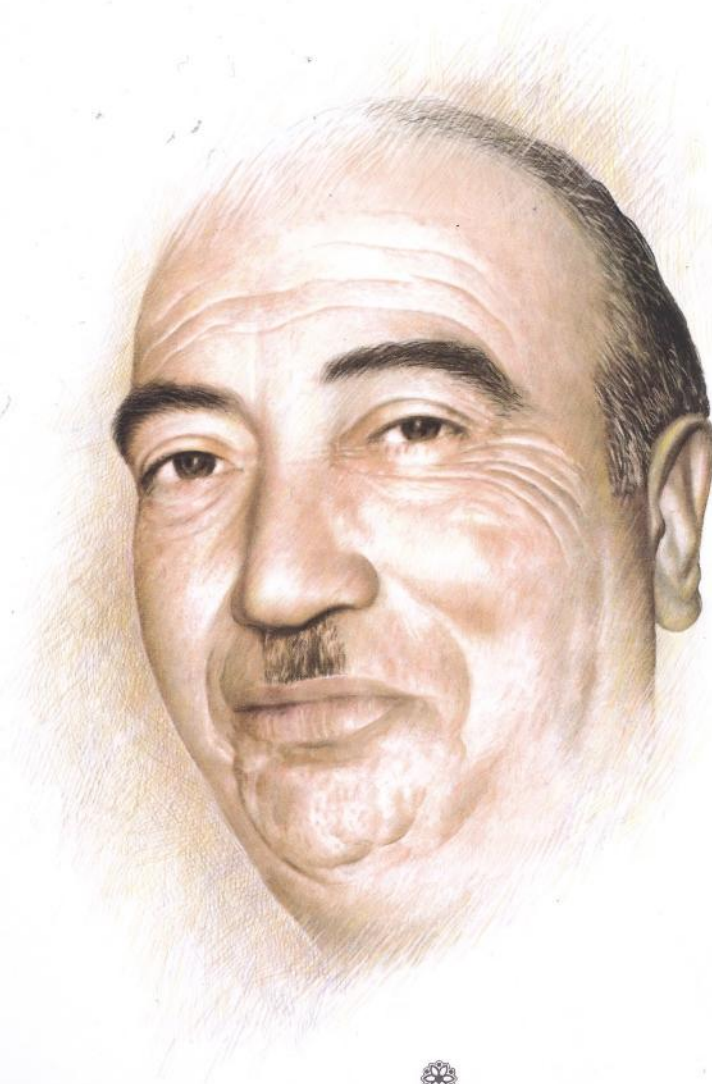

اخبار و اسناد
ابوالحسن صبا
در مطبوعات و آرشیو اسناد ملی

به کوشش
مهدی نورمحمدی

مؤسسه‌ی فرهنگی- هنری ماهور

تهران، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف

کدپستی ۱۶۱۱۹۷۵۵۱۶

تلفن: ۷۷۵۰۲۴۰۰

www.mahoor.com

info@mahoor.com

اخبار و اسناد

ابوالحسن صبا

در مطبوعات و آرشیو استاد ملی

به کوشش

مهدی نورمحمدی

تصویرسازی جلد: مهدی فراهانی

صفحه‌آرایی: پویا دارابی

چاپ اول: ۱۴۰۲

تعداد: ۵۰۰ جلد

لیتوگرافی: باران

چاپ و صحافی: محمد

© حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۲۸۶۲-۷-۲ ISBN: 978-622-92862-7-2

فهرست

مقدمه	۱۱
اخبار	۱۵
۱. اعلان کنسرت ابوالحسن صبا و ملوک ضرابی در گراند هتل	۱۷
۲. اعلان کنسرت ابوالحسن صبا و ملوک ضرابی در گراند هتل	۱۷
۳. اعلان کنسرت ابوالحسن صبا و ملوک ضرابی در سالن سینما پالاس	۱۷
۴. اعلان کنسرت ابوالحسن صبا، استوار و روح‌بخش در کلوب آرامنه	۱۸
۵. اعلان کنسرت جامعهٔ باربد و صبا به افتخار فضل‌الله بایگان	۱۹
۶. گزارش کنسرت جامعهٔ باربد و صبا به افتخار فضل‌الله بایگان	۱۹
۷. اعلان کنسرت صبا، کاموسی و قمرالملوک وزیری در سالن سینما تهران	۲۴
۸. اعلان کنسرت صبا، کاموسی و قمرالملوک وزیری در سالن سینما تهران	۲۴
۹. اعلان برنامهٔ کلاس حبیب سماعی توسط صبا و مرتضی عبدالرسولی	۲۴
۱۰. اعلان کنسرت صبا و پری آقابابف به افتخار معز دیوان فکری در سالن سیرک	۲۵
۱۱. اعلان فروش صفحات گرامافون کمپانی کلمبیا با نوازندگی ابوالحسن صبا	۲۵
۱۲. اعلان فروش صفحات گرامافون سرود به افتخار فوزیه با نوازندگی صبا	۲۶
۱۳. انتشار مطلبی دربارهٔ صبا به قلم «ا - د» در مجلهٔ اطلاعات هفتگی	۲۶
۱۴. اعلان کلاس آموزش ویلن مهدی عامری، شاگرد صبا	۳۱
۱۵. انتشار مطلبی در وصف صبا	۳۲
۱۶. گزارشی از کنسرت صبا، ملوک ضرابی و اسماعیل مه‌رتاش	۳۳
۱۷. اعلان انتشار دورهٔ دوم ویلن ردیف ابوالحسن صبا	۳۴

۱۸. اعلان کنسرت صبا و عده‌ای از اساتید به یادبود حسین سنجری ۳۴
۱۹. اعلان انتشار چاپ دوم کتاب اول و کتاب دوم ابوالحسن صبا ۳۵
۲۰. اعلان کنسرت صبا و ملوک ضرابی به افتخار معز دیوان فکری ۳۵
۲۱. انتشار مقاله «پنج ضرب و هفت ضرب» نوشته ابوالحسن صبا ۳۶
۲۲. انتشار مطلبی درباره ابوالحسن صبا در مجله چنگ ۳۸
۲۳. اعلان انتشار ردیف سوم صبا در روزنامه اطلاعات ۴۱
۲۴. اعلان کنسرت صبا و جواد معروفی در سینما متروپل ۴۲
۲۵. اعلان انتشار کتاب «هفتصد ترانه» به انضمام نت آهنگ‌های محلی ۴۲
۲۶. مطلبی درباره ابوالحسن صبا به قلم «ابوالحسن احتشامی» ۴۳
۲۷. مطلبی درباره ابوالحسن صبا به قلم «منوچهر محمودی» ۴۹
۲۸. مطلبی درباره ابوالحسن صبا به قلم «ر. م» در مجله تهران مصور ۵۱
۲۹. مطلبی درباره ابوالحسن صبا در سالنامه پارس ۵۸
۳۰. قسمت اول شرح زندگی صبا در مجله موزیک ایران ۵۹
۳۱. قسمت دوم شرح زندگی صبا در مجله موزیک ایران ۶۱
۳۲. قسمت سوم شرح زندگی صبا در مجله موزیک ایران ۶۳
۳۳. قسمت اول مقاله «سنتور» به قلم ابوالحسن صبا ۶۶
۳۴. کنسرت صبا در رشت و انزلی در مجله موزیک ایران ۶۸
۳۵. قسمت دوم مقاله «سنتور» به قلم ابوالحسن صبا ۶۸
۳۶. بقیه قسمت دوم مقاله «سنتور» به قلم صبا ۷۱
۳۷. بقیه قسمت دوم و قسمت سوم مقاله «سنتور» به قلم ابوالحسن صبا ۷۴
۳۸. بقیه قسمت سوم مقاله «سنتور» به قلم صبا ۷۷
۳۹. بقیه قسمت سوم مقاله «سنتور» به قلم صبا ۷۸
۴۰. بقیه قسمت سوم مقاله «سنتور» به قلم صبا ۸۱
۴۱. مقاله‌ای درباره صبا در مجله سپید و سیاه نو ۸۳
۴۲. بقیه قسمت سوم مقاله «سنتور» به قلم صبا ۸۷
۴۳. مقاله «گرد نقطه‌دار» به قلم ابوالحسن صبا ۸۸
۴۴. مقاله «حلزون» به قلم ابوالحسن صبا ۹۰
۴۵. مقاله «بحث و انتقاد درباره اختلاف ریع پرده» به قلم صبا ۹۱
۴۶. دعوت از نوازندگان برای تکمیل کادر نوازندگی ارکستر زیر نظر صبا ۹۴
۴۷. خلاصه بیانات صبا در جلسه معارفه نوازندگان ارکستر بزرگ ۹۵

۴۸. عقیده صبا درباره «بیات ترک و بیات اصفهان» ۹۷
۴۹. سؤال مجله اطلاعات هفتگی از صبا درباره آثارش ۹۸
۵۰. شرح حال کوتاهی از صبا در مجله خواندنی‌ها ۹۹
۵۱. شرح حالی از ابوالحسن صبا به قلم کریم فکور ۱۰۱
۵۲. عقیده ابوالحسن صبا درباره موسیقی به قلم خودش ۱۰۵
۵۳. معرفی کلاس موسیقی صبا در مجله موزیک ایران ۱۰۷
۵۴. آخرین نوشته ابوالحسن صبا با عنوان «هنر یا زندگی؟» ۱۰۸
۵۵. نوشته روح‌الله خالقی به مناسبت درگذشت صبا در مجله سخن ۱۱۰
۵۶. نوشته روح‌الله خالقی به مناسبت درگذشت صبا در مجله موسیقی ۱۱۲
۵۷. برگزاری مجلس یادبود ابوالحسن صبا ۱۱۸
۵۸. مطلبی با عنوان «صبا مرد» به مناسبت درگذشت صبا ۱۱۹
۵۹. مطلبی با عنوان «زندگی و مرگ یک استاد بزرگ» ۱۲۱
۶۰. مطلبی با عنوان «ساز شکسته» به مناسبت درگذشت صبا ۱۲۲
۶۱. مطلبی با عنوان «شمعی که خاموش شد» درباره صبا ۱۲۷
۶۲. مطلبی درباره درگذشت ابوالحسن صبا ۱۳۱
۶۳. مطلبی درباره درگذشت صبا به قلم محمدجواد تربتی ۱۳۹
۶۴. شعری در رثای ابوالحسن صبا سروده شهر آشوب ۱۴۰
۶۵. مطلبی درباره درگذشت ابوالحسن صبا به قلم کریم فکور ۱۴۱
۶۶. مطلبی با عنوان «شمعی که خاموش شد» درباره صبا ۱۴۴
۶۷. مطلبی به مناسبت چهلم صبا به قلم جلال میزبان ۱۴۶
۶۸. «چند خاطره از صبا» گردآورده حسین بنی‌احمد ۱۴۹
۶۹. نوشته زاون هاکویبان مدیر مجله موسیقی درباره صبا ۱۵۳
۷۰. نوشته دکتر مهدی برکشلی درباره ابوالحسن صبا ۱۵۵
۷۱. ماده تاریخ وفات صبا، سروده جلال همایی ۱۵۸
۷۲. خاطرات ژاله صبا از پدرش در مجله موسیقی ۱۵۹
۷۳. مقاله «تأثیر وزیری در صبا» به قلم روح‌الله خالقی ۱۶۳
۷۴. مقاله «صبا و سنتور» به قلم حسین صبا ۱۷۱
۷۵. مقاله «اصالت هنری صبا» به قلم حسین دهلوی ۱۷۵
۷۶. مقاله «صبا و آهنگ‌های محلی» به قلم لطف‌الله میشری ۱۷۶
۷۷. مقاله «روش تدریس استاد» به قلم مهدی مفتاح ۱۸۰

۷۸. مقاله «صبا که بود و چه بود» به قلم محمود مستشاری ۱۸۶
۷۹. مقاله «آخرین ساعات عمر صبا» به دکتر تقی تفضلی ۱۹۲
۸۰. مقاله «خاطره یک دیدار» به قلم هرمز فرهت ۱۹۵
۸۱. مقاله «سه‌تار صبا» به قلم دکتر تقی تفضلی ۱۹۹
۸۲. مقاله «اشاره‌ای به خصوصیات هنری صبا» به قلم حسین ناصحی ۲۰۶
۸۳. مقاله «نکته‌هایی از ویلن صبا» به قلم حسن تجویدی ۲۰۹
۸۴. مقاله‌ای درباره زندگی صبا به قلم منوچهر جهانگل ۲۱۲
۸۵. مطلبی درباره تهیه مجسمه صبا در ایتالیا ۲۲۰
۸۶. مطلبی با عنوان «یادبودهایی از صبا» ۲۲۰
۸۷. دستور شاه به جمع‌آوری و ضبط آثار صبا ۲۲۱
۸۸. مقاله «وحشت در گورستان» به مناسبت درگذشت صبا ۲۲۱
۸۹. مقاله «استاد ابوالحسن صبا» به قلم روح‌الله خالقی ۲۲۴
۹۰. پاسخ مجله موزیک ایران به حسین یوسف‌زمانی در خصوص صبا ۲۲۹
۹۱. نوشته مجله موزیک ایران درباره صبا ۲۲۹
۹۲. مقاله «شخصیت استاد صبا» به قلم فریدون رهنما ۲۲۹
۹۳. «یادداشت‌هایی از صبا» به کوشش فریدون رهنما ۲۳۳
۹۴. نوشته ابوالحسن صبا درباره ایرج میرزا ۲۳۹
۹۵. مقاله «خاندان صبا» به قلم دکتر محمدجعفر محجوب ۲۴۱
۹۶. برگزاری یادبود صبا در انجمن فرهنگی ایران و شوروی ۲۵۳
۹۷. برگزاری مجلس یادبود صبا در تالار فرهنگ ۲۵۴
۹۸. نامیده شدن ارکستر شماره یک موسیقی ملی به نام ارکستر صبا ۲۵۴
۹۹. نامه کلنل وزیری درباره ابوالحسن صبا ۲۵۴
۱۰۰. قسمت اول یادداشت‌های صبا درباره تنبک ۲۵۹
۱۰۱. قسمت دوم یادداشت‌های صبا درباره تنبک ۲۶۳
۱۰۲. مطلبی با عنوان «یادی از هنرمندان فقید» ۲۶۵
۱۰۳. قسمت اول شرح حال و آثار صبا به قلم حسینعلی ملاح ۲۶۶
۱۰۴. قسمت دوم شرح حال و آثار صبا به قلم حسینعلی ملاح ۲۷۷
۱۰۵. نوشته مجله موزیک ایران درباره حسینعلی ملاح و صبا ۲۸۹
۱۰۶. نوشته مجله موزیک ایران درباره تجدید چاپ آثار صبا ۲۸۹
۱۰۷. مطلبی به مناسبت اولین سالگرد درگذشت صبا ۲۹۰

۱۰۸. نوشته مجله تهران مصور درباره تجدید چاپ آثار صبا ۲۹۱
۱۰۹. شعر « به یاد صبا » سروده عبدالحسین سینتا ۲۹۲
۱۱۰. انتشار کتاب خودآموز خیاطی به قلم منتخب صبا ۲۹۳
۱۱۱. نوشته‌ای به خط صبا در تحسین فرامرز پایور ۲۹۴
۱۱۲. مطلبی با عنوان «عشق من صبا» به قلم جمشید صداقت‌نژاد ۲۹۴
۱۱۳. قسمت اول «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۲۹۹
۱۱۴. قسمت دوم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۰۳
۱۱۵. قسمت سوم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۰۸
۱۱۶. قسمت چهارم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۱۲
۱۱۷. قسمت پنجم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۱۶
۱۱۸. قسمت ششم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۲۰
۱۱۹. قسمت هفتم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۲۶
۱۲۰. قسمت هشتم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۳۲
۱۲۱. قسمت نهم «ندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۳۸
۱۲۲. قسمت دهم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۴۲
۱۲۳. قسمت یازدهم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۴۶
۱۲۴. قسمت دوازدهم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۵۳
۱۲۵. قسمت سیزدهم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۵۸
۱۲۶. قسمت چهاردهم «زندگی صبا جاودانه‌مرد موسیقی سنتی» ۳۶۲
۱۲۷. مقاله «صبا چهره‌ای اصیل در تاریخ موسیقی ایران» به قلم پرویز منصوری ۳۶۷
۱۲۸. مقاله «صبا نوازنده دل‌ها هم بود» به قلم پروین بامداد ۳۷۲
۱۲۹. مقاله «عقیده صبا درباره موسیقی ایران» به قلم محمدرسول دریاگشت ۳۷۵
۱۳۰. گفتگوی مجله آدینه با فرامرز پایور درباره ابوالحسن صبا ۳۷۷
۱۳۱. گفتگوی مجله ادبستان با علی تجویدی درباره صبا ۳۸۱
۱۳۲. مقاله «صبا به روایت سه‌تارش» در فصلنامه موسیقی ماهر ۳۸۹
۱۳۳. مطلبی درباره ابوالحسن صبا به قلم عبدالحمید اشراق ۳۹۰
۱۳۴. نامه کنل علینقی وزیری به همسر صبا ۳۹۳
۱۳۵. مقاله «صبا، همراهی با زندگی» در فصلنامه موسیقی ماهر ۳۹۴
۱۳۶. مقاله «نظر من درباره اجرای رنگ‌های ایرانی» در فصلنامه موسیقی ماهر ۳۹۵
۱۳۷. مقاله «گفته‌هایی درباره ابوالحسن صبا» در فصلنامه موسیقی ماهر ۳۹۸

اسناد	۳۹۹
۱. نامه معارف گیلان به وزارت معارف و درخواست مجوز مدرسه صنایع ظریفه	۴۰۱
۲. پاسخ وزیر معارف به نامه رئیس اداره معارف گیلان	۴۰۲
۳. نامه وزیری به وزارت معارف و درخواست امتیاز مدرسه صنایع ظریفه	۴۰۳
۴. نامه وزارت معارف به وزیری مبنی بر تصویب مجوز مدرسه صنایع ظریفه	۴۰۳
۵. نامه وزیری به وزارت معارف و معرفی صبا جهت آموزش ویلن	۴۰۴
۶. معرفی صبا توسط وزیری به وزارت معارف جهت آموزش ویلن	۴۰۴
۷. مکاتبه غلامحسین مین‌باشیان با وزارت معارف درباره صبا	۴۰۵
۸. درخواست مفتاح اعتمادی از وزارت معارف جهت دریافت مدال	۴۰۶
۹. گواهی تأیید سازهای ساخت مفتاح اعتمادی توسط صبا	۴۰۶
۱۰. رونوشت لایحه برقراری مستمری درباره دختر کوچک صبا	۴۰۷
۱۱. یادداشت وزارت فرهنگ درباره مقرری دختر کوچک صبا	۴۰۸
منتخب تصاویری از اخبار	۴۰۹
تصاویر اسناد	۴۲۵
تصاویری از ابوالحسن صبا	۴۳۷
نمایه	۴۶۳

ابوالحسن صبا (عکس از آرشیو ماهور)

۱

**اعلان کنسرت ابوالحسن صبا و ملوک ضربابی در گراند هتل -
روزنامه اطلاعات، ۱۳ اردیبهشت ۱۳۱۰**

جشن بهار، مسابقه ویلن با تار
سالن گراند هتل یکشنبه ۲۶ اردیبهشت ۸ بعد از ظهر به اشتراک خانم ملوک خانم ضربابی و آقای ابوالحسن خان صبا
اطلاعات، سال ۵، شماره ۱۳۱۲، عصر دوشنبه ۱۳ اردیبهشت ۱۳۱۰، ۱۵ ذی حجه ۱۳۴۹، ص ۱.

۲

**اعلان کنسرت ابوالحسن صبا و ملوک ضربابی در گراند هتل -
روزنامه اطلاعات، ۲۳ اردیبهشت ۱۳۱۰**

جشن بهار سالون گراند هتل
یکشنبه ۲۶ اردیبهشت ۸ بعد از ظهر
آواز، کنسرت، رقص اتلت، اکریات دانس، ژیمناستیک
به اشتراک ملوک خانم ضربابی و ابوالحسن خان صبا، رقص ها توسط مادموازل کوان
اکریات به اشتراک دو نفر از شاگردان مدرسه سینما و آرتیست مشهور ا - ص
اطلاعات، سال ۵، شماره ۱۳۲۰، عصر پنجشنبه ۲۳ اردیبهشت ۱۳۱۰، ۲۵ ذی حجه ۱۳۴۹، ص ۱.

۳

**اعلان کنسرت ابوالحسن صبا و ملوک ضربابی
در سالن سینما پالاس - روزنامه اطلاعات، ۲۴ فروردین ۱۳۱۱**

کنسرت استوار
در سالن مجلل سینما پالاس، شب پنجشنبه ۱۵ اردیبهشت «مطابق ۲۸ ذی حجه» ساعت ۸
بعد از ظهر به اشتراک خانم ملوک خانم کاشانی ضربابی، آقای ابوالحسن خان صبا (ویلن)،
بالت بی نظیر بیرق ایران در یک پرده و رقص شرقی عده ای از دختران، تحت نظر و

تعلیمات آرتیست معروف و محبوب اپرای مسکو و کم‌دی شیرین (بوسه گرانبها) که مستغنی از توصیف است، تحت رژیسوری و اشتراک مسیو هایک کاراکاش به معرض نمایش گذارده می‌شود. قضاوت گذران شب فوق به عهده مدعوین واگذار می‌شود. بلیط از ۸ الی ۴۰ ریال.

اطلاعات، سال ۶، شماره ۱۵۸۳، عصر چهارشنبه ۲۴ فروردین ۱۳۱۱، ۶ ذی‌حجه ۱۳۵۰، ص ۲.

۴

اعلان کنسرت ابوالحسن صبا، حسین استوار و عزت روح‌بخش در کلوپ آرامنه - روزنامه اطلاعات، ۳۱ اردیبهشت ۱۳۱۲

کنسرت عالی

و شب‌نشینی موزیکال در کلوپ آرامنه

ساعت ۹ بعد از ظهر چهارشنبه ۳ خرداد ماه ۱۳۱۲

به منفعت کلوب آرامنه

که بر حسب تقاضای هیئت مدیره کلوب آرامنه، آقای استوار دو پرده کنسرت که مهم‌ترین معرف ذوق صنعتی و قریحه موزیکال ایشان می‌باشد افتخاراً عهده‌دار شده‌اند به معرض استفاده محترمین و محترمات گذاشته می‌شود. مزایای دیگر این کنسرت، گذشته از پیانوی ایشان، استفاده از ویلن آرتیست نامی آقای ابوالحسن خان صبا می‌باشد.

قسمت آواز را یگانه خواننده توانا خانم ع روح‌بخش خانم عهده‌دار خواهند بود.

مزید بر گزارشات فوق، آواز جالب توجه توسط آرتیست معروف مادام آقابابوف و نیز پروگرام‌های مختلفه و رقص‌ها توسط سایرین (به اضافه) لاطاری و غیره و غیره می‌باشد.

غفلت موجب پشیمانی است، زیرا از هر حیث وسایل تفریح و آسایش فراهم

می‌باشد.

بلیط از ۳۰ ریال الی ۱۰ ریال

مرکز فروش بلیط: لاله‌زار - (مرکز حراج لاله‌زار) و (در کافه پارس) و هر شب از

ساعت شش بعد از ظهر در کلوب آرامنه.

اطلاعات، سال ۷، شماره ۱۹۰۱، عصر یکشنبه ۳۱ اردیبهشت ۱۳۱۲،

۲۶ محرم ۱۳۵۲، ص ۴.

۵

اعلان کنسرت جامعه باربد و ابوالحسن صبا
به افتخار جشن بیستمین سال هنرمندی فضل‌الله بایگان
در روزنامه اطلاعات - ۲۳ خرداد ۱۳۱۳

توسط جامعه باربد

به مناسبت جشن بیستمین سال آرتیستی آقای فضل‌الله خان بایگان

نمایش و کنسرت

به اشتراک ملوک‌خانم ضرابی کاشانی، مادام پری آقابابوف، مادام الله‌وردیف، آقای ابوالحسن خان صبا، آقای الف خوانساری، آقای معز دیوان فکری روز پنج‌شنبه ۲۴ خرداد در سالن تئاتر آقای نکوئی

* * *

آقای فضل‌الله خان بایگان که جامعه باربد و عده‌ای از آرتیست‌های طهران مشغول تهیه جشن بیستمین سال آرتیستی ایشان هستند، یکی از بهترین آرتیست‌های معروف و خوش‌قریحه ایران می‌باشند. این اقدام جامعه باربد و سایر آرتیست‌ها بسیار بجا و به موقع است.

اطلاعات، سال ۸، شماره ۲۲۱۰، چهارشنبه ۲۳ خرداد ۱۳۱۳،

۳۰ صفر ۱۳۵۳، ص ۱.

۶

گزارشی از کنسرت جامعه باربد و ابوالحسن صبا
به افتخار جشن بیستمین سال هنرمندی فضل‌الله بایگان
در روزنامه اطلاعات - ۲۶ خرداد ۱۳۱۳

در سالن تئاتر نکوئی

جشن جامعه باربد

شب جمعه به افتخار بیستمین سال آرتیستی آقای میرزا فضل‌الله خان بایگان، جامعه باربد مجلس جشنی در سالن مجلل «تئاتر نکوئی» منعقد نموده و علاوه از دعوتی که از

این کتاب حاوی دو بخش است: در بخش اول، که حاصل بررسی و جستجوی گسترده در روزنامه‌ها و مجلات بعضاً دشواریاب یا کمیاب است، هرگونه خبر مرتبط با ابوالحسن صبا، اعم از اعلان و گزارش کنسرت‌ها، فعالیت‌های هنری، زندگی و آثار، خاطرات و مسائل مربوط به درگذشت، خاکسپاری و مجالس یادبود و نیز نوشته‌های پژوهشگران درباره‌ی وی گردآوری شده است.

از جمله نکات برجسته این بخش، گردآوری نوشته‌ها و مقالات صبا درباره «سنتور»، «پنج‌ضربی و هفت‌ضربی» و «نواختن رنگ» است که در بردارنده نکات سودمندی برای علاقه‌مندان خواهد بود.

بخش دوم کتاب نیز اختصاص به اسنادی دارد که از آرشیو سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران استخراج و بازخوانی شده‌اند.

کتاب فرارو، در کنار آثار پیشین، با ارائه اخبار، اسناد و نکات نویافته و منتشر نشده، موجب شناخت بیشتر ابوالحسن صبا می‌شود و دریچه جدیدی به روی محققان و علاقه‌مندان این موسیقیدان بزرگ می‌گشاید.

